

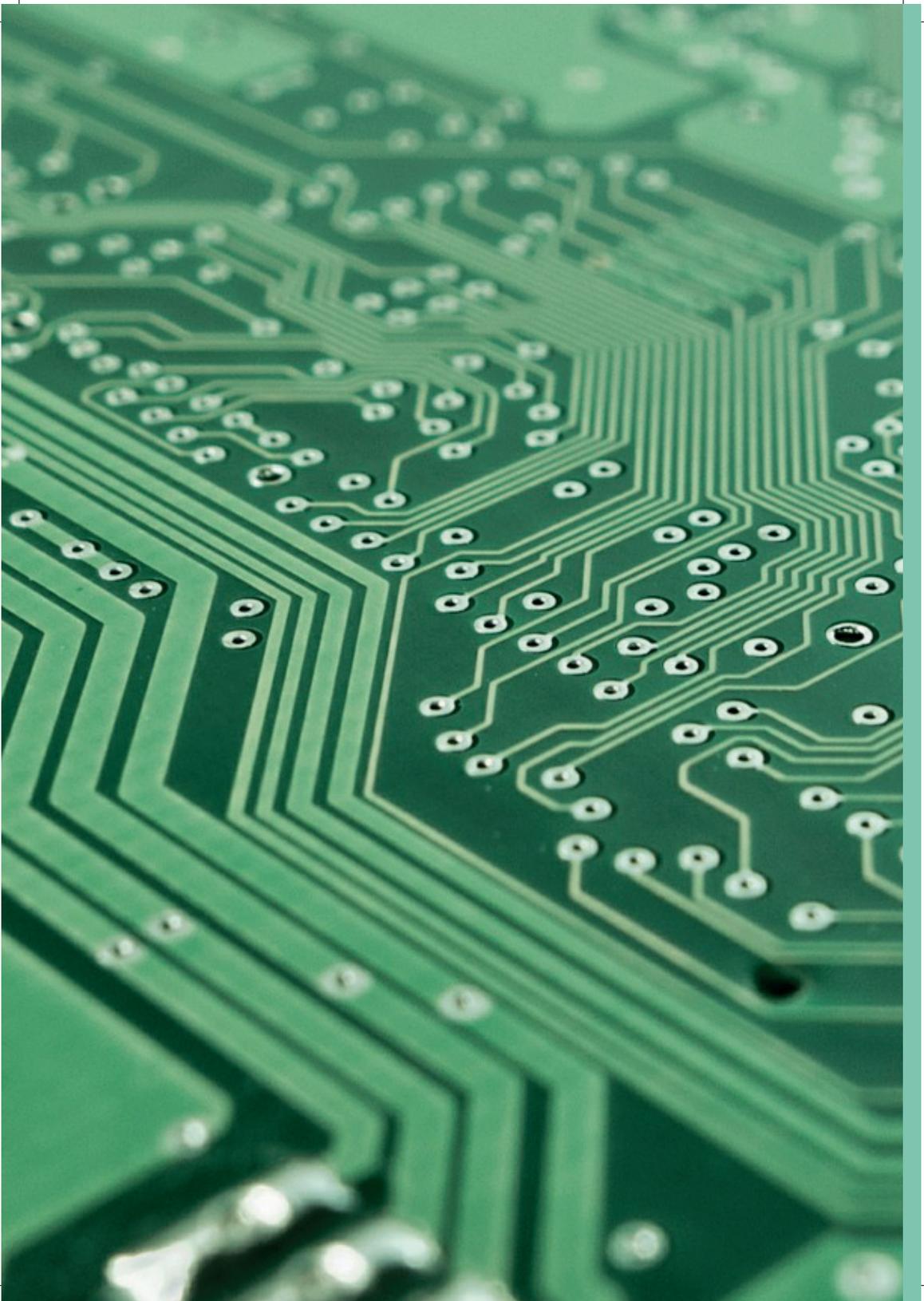
ทรัพย์สินทางปัญญาสำหรับผู้ประกอบการ สิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตร

กรมทรัพย์สินทางปัญญา

กรมทรัพย์สินทางปัญญา

กระทรวงพาณิชย์

สารบัญ

สิทธิบัตรคืออะไร	5
สิทธิบัตรการประดิษฐ์	7
อนุสิทธิบัตร	10
สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์	13
การคุ้มครองสิทธิบัตร	15
ผู้มีสิทธิขอรับสิทธิบัตร	16
สิทธิและหน้าที่ของผู้ทรงสิทธิบัตร	21
ระยะเวลาการคุ้มครองสิทธิบัตร	22
สิทธิบัตร กับการประกอบธุรกิจ	24
วิธีการทางกฎหมายอื่นสำหรับการคุ้มครองสิทธิบัตร	26
การละเมิดสิทธิบัตร	28
การบังคับใช้สิทธิบัตร	29
สนธิสัญญาความร่วมมือด้านสิทธิบัตร (PCT)	30
แนวทางการสืบค้นข้อมูลสิทธิบัตร	33

สิทธิบัตร

สิทธิบัตรคืออะไร?

สิทธิบัตร หมายถึง สิทธิพิเศษที่กฎหมายบัญญัติให้แก่เฉพาะเจ้าของสิทธิบัตร หรือที่เรียกว่า **“ผู้ทรงสิทธิบัตร”** เพื่อป้องกันการประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ โดยเป็นสิทธิผูกขาดสำหรับผู้ทรงสิทธิบัตรที่จะสามารถกั้นมิให้บุคคลอื่นนำการประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ของตนไปแสวงหาประโยชน์ เช่น ผลิต ใช้ ขาย หรือนำเข้า โดยไม่ได้รับอนุญาต รวมทั้งให้ผู้ทรงสิทธิบัตรมีสิทธิเด็ดขาดแต่เพียงผู้เดียวในการแสวงหาประโยชน์จากการประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ได้รับสิทธิบัตรนั้นภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการตอบแทนสำหรับการสร้างสรรค์งานประดิษฐ์ งานออกแบบผลิตภัณฑ์ รวมถึงการพัฒนาสิ่งต่างๆ จนถึงจุดที่มีความเป็นไปได้ทางด้านเทคโนโลยีและสามารถทำการตลาดได้ ส่งเสริมให้มีการสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น และกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ต่อไป อันเป็นประโยชน์ต่อประชาชนและเป็นที่ยอมรับของสาธารณชน หรืออาจกล่าวได้ว่า สิทธิบัตรเป็นการให้รางวัลหรือผลตอบแทนสำหรับการเปิดเผยความคิดสร้างสรรค์ในสิ่งใหม่ๆ และการพัฒนาต่อยอดประดิษฐ์กรรม การสร้างนวัตกรรม และการปรับปรุงเทคโนโลยีที่มีอยู่ให้ดีขึ้น

ความหมายของสิทธิบัตรสามารถพิจารณาได้ 2 นัย กล่าวคือ หากพิจารณาตามความหมายที่กฎหมายบัญญัติไว้ จะหมายถึง หนังสือสำคัญ (หรือเอกสารสิทธิ) ที่รัฐออกให้เพื่อคุ้มครองการประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เข้าเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด

แต่หากพิจารณาอย่างกว้างๆ แล้ว สิทธิบัตรจะหมายถึง สิทธิแต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของสิทธิบัตร หรือผู้ทรงสิทธิบัตร ในการที่จะกีดกันหรือห้ามบุคคลอื่นแสวงหาประโยชน์จากการประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ของตนโดยไม่ได้รับอนุญาต

ทั้งนี้ สิทธิบัตรแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ สิทธิบัตรการประดิษฐ์ และสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ โดย **“สิทธิบัตรการประดิษฐ์”** จะให้ความคุ้มครองการคิดค้นเกี่ยวกับลักษณะ องค์ประกอบ โครงสร้าง หรือกลไกของผลิตภัณฑ์

รวมทั้งกรรมวิธีในการผลิต การเก็บรักษา หรือการปรับปรุงคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้ดีขึ้น หรือทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ขึ้นใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม ในขณะที่ **“สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์”** จะให้ความคุ้มครองความคิดสร้างสรรค์เกี่ยวกับรูปร่าง ลักษณะภายนอกของผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างไปจากเดิม รวมทั้งองค์ประกอบของลวดลายหรือสีของผลิตภัณฑ์

โดยปกติทั่วไป **“การประดิษฐ์”** จะเกี่ยวข้องกับโครงสร้างภายใน หรือที่ไม่สามารถมองเห็นได้จากรูปร่างภายนอก ส่วน **“การออกแบบผลิตภัณฑ์”** จะเกี่ยวข้องกับรูปร่างลักษณะภายนอกซึ่งช่วยส่งเสริมให้สิ่งของมีความดึงดูดในเชิงสุนทรียภาพ น่าสนใจ และเกิดคุณค่าในเชิงพาณิชย์

ตัวอย่างเช่น ในรถยนต์หนึ่งคันจะประกอบด้วย การประดิษฐ์และการออกแบบผลิตภัณฑ์ คือ เครื่องยนต์กลไก ระบบการส่งกำลัง ระบบเบรก ระบบไฟฟ้าของรถยนต์ จะเป็นการประดิษฐ์ ส่วนรูปแบบและลักษณะของรถยนต์ซึ่งสามารถมองเห็นได้จากภายนอกและมีความแตกต่างกัน จะเป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์

ทั้งนี้ **“การประดิษฐ์”** จะรวมไปถึงส่วนผสมทางเคมีของผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น พงชักพอก สบู่ ยาสีฟัน เครื่องดื่ม ยารักษาโรค เป็นต้น นอกจากนี้ กรรมวิธี การผลิตสินค้า กรรมวิธีในการเก็บรักษาสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ให้คงคุณภาพ ก็ถือว่าการประดิษฐ์เช่นเดียวกัน

สิทธิบัตรการประดิษฐ์

การประดิษฐ์คืออะไร?

กฎหมายให้คำนิยามของ “การประดิษฐ์” ว่า หมายถึง การคิดค้นหรือคิดทำขึ้น อันเป็นผลให้ได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์หรือกรรมวิธีใดชิ้นใหม่ หรือการกระทำใดๆ ที่ทำให้ดีขึ้นซึ่งผลิตภัณฑ์หรือกรรมวิธี และ “กรรมวิธี” หมายถึง วิธีการ กระบวนการ หรือกรรมวิธีในการผลิต หรือการเก็บรักษาให้คงสภาพหรือให้มีคุณภาพดีขึ้น หรือการปรับปรุงสภาพให้ดีขึ้นซึ่งผลิตภัณฑ์ และรวมถึงการใช้กรรมวิธีนั้นด้วย

ขอบเขตการคุ้มครอง

สิ่งที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตรในส่วนของการประดิษฐ์ ต้องเข้าเงื่อนไข 3 ข้อ ดังต่อไปนี้

- **เป็นการประดิษฐ์ชิ้นใหม่** หมายความว่า ต้องเป็นการประดิษฐ์ที่แตกต่างไปจากเดิม ไม่เป็นที่รู้จัก ไม่เคยมีใช้แพร่หลาย ไม่เคยมีจำหน่าย หรือยังไม่เคยได้รับสิทธิบัตรมาก่อน และยังไม่เคยเปิดเผยสาระสำคัญมาก่อนทั้งในและนอกประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการเปิดเผยโดยการให้สัมภาษณ์ทางโทรทัศน์หรือวิทยุ การนำรายละเอียดหรือบทความเกี่ยวกับสิ่งประดิษฐ์ไปลงในหนังสือต่างๆ หรือการนำสิ่งประดิษฐ์ออกแสดงในงานนิทรรศการต่างๆ

สิ่งประดิษฐ์ที่ใหม่หรือมีความใหม่ หมายถึง สิ่งประดิษฐ์ที่ไม่ได้เป็นส่วนประกอบหรือเป็นส่วนหนึ่งส่วนใดของงานที่มีปรากฏอยู่แล้ว ทั้งงานที่มีปรากฏอยู่แล้ว หมายถึง สิ่งประดิษฐ์ที่มีการใช้อย่างแพร่หลาย มีการเปิดเผยหรือเผยแพร่สาระสำคัญ สิ่งประดิษฐ์ที่ได้รับสิทธิบัตรแล้ว สิ่งประดิษฐ์ที่อยู่ระหว่างการยื่นขอรับสิทธิบัตร สิ่งประดิษฐ์ที่ยื่นขอรับสิทธิบัตรและผู้ขอได้ละทิ้งคำขอแล้ว หรือแม้กระทั่งสิ่งประดิษฐ์ที่ไม่ได้ยื่นขอรับสิทธิบัตรแต่นำออกแสดงหรือเผยแพร่แล้ว ทั้งนี้ การจะถือว่าสิ่งประดิษฐ์ใดใหม่หรือมีความใหม่นั้น สิ่งประดิษฐ์ดังกล่าวจะต้องไม่เคยปรากฏ ณ ที่แห่งใดในโลก

อย่างไรก็ตาม สำหรับกรณีการนำออกแสดง หากเป็นการแสดงที่หน่วยงานของรัฐเป็นผู้จัดให้มีขึ้นก็ยังสามารถขอรับความคุ้มครองได้ แต่การยื่นคำขอรับสิทธิบัตรจะต้องดำเนินการภายใน 12 เดือน นับตั้งแต่นำงานนั้นออกแสดง

และสำหรับกรณีที่เคยยื่นขอรับสิทธิบัตรไว้ในต่างประเทศมาก่อนจะต้องยื่นคำขอรับสิทธิบัตรในประเทศไทยไม่เกิน 12 เดือน นับตั้งแต่วันที่ได้อื่นขอรับสิทธิบัตรครั้งแรกในต่างประเทศ ทั้งนี้ สามารถที่จะขอให้ระบุวันที่ได้อื่นคำขอรับสิทธิบัตรในต่างประเทศครั้งแรกเป็นวันที่ยื่นคำขอรับสิทธิบัตรในประเทศไทยก็ได้

อนึ่ง สำหรับกรณีการเปิดเผยข้อมูลที่มีผลทำให้การประดิษฐ์ไม่สามารถได้รับการคุ้มครองสิทธิบัตรได้นั้น จะต้องเป็นการเปิดเผยข้อมูลที่เกิดจากผู้ทรงสิทธิบัตรเองหรือโดยได้รับอนุญาตจากผู้ทรงสิทธิบัตร หากการเปิดเผยข้อมูลนั้นเกิดจากการกระทำที่ผิดกฎหมาย เช่น การขโมยข้อมูลของผู้อื่นมาเผยแพร่ กรณีเช่นนี้ถือเป็นข้อยกเว้น

- **เป็นการประดิษฐ์ที่มีขั้นการประดิษฐ์สูงขึ้น** คือ ต้องแสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าอย่างเพียงพอในแง่ของความใหม่ล่าสุดก่อนที่จะมีการผลิต มีลักษณะที่เป็นการแก้ไขปัญหทางเทคนิคของสิ่งประดิษฐ์ประเภทเดียวกันที่มีมาก่อน และไม่เป็นการประดิษฐ์ที่อาจทำได้โดยง่ายโดยผู้ที่มีความรู้ในระดับธรรมดาสามัญในสาขาวิชาการด้านนั้นๆ ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงขนาดของสิ่งประดิษฐ์ การทำให้สิ่งประดิษฐ์สามารถพกพาได้ การปรับทิศทางของชิ้นส่วน การปรับเปลี่ยนวัสดุหรือแม้กระทั่งการหาชิ้นส่วนทดแทนของเดิมหรือเพื่อทำหน้าที่เดิม

- **เป็นการประดิษฐ์ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในทางอุตสาหกรรม เกษตรกรรม พาณิชยกรรม หรือหัตถกรรมได้** คือ สิ่งประดิษฐ์ดังกล่าวจะต้องสามารถผลิตได้จริงหรือนำไปใช้ประโยชน์ในทางอุตสาหกรรม เกษตรกรรม พาณิชยกรรม หรือหัตถกรรมได้ ไม่ว่าจะในรูปแบบของเครื่องมือหรืออุปกรณ์ของผลิตภัณฑ์ เช่น วัสดุหรือสารใหม่ หรือกระบวนการทางอุตสาหกรรม หรือวิธีการปฏิบัติการใช้ใช้เป็นเพียงแนวคิด ทฤษฎี หรือปรากฏการณ์

ข้อยกเว้นการคุ้มครอง

สิ่งต่างๆ ต่อไปนี้ แม้ว่าจะมีเงื่อนไขครบถ้วนตามที่กล่าวแล้วข้างต้น ก็ไม่สามารถขอรับสิทธิบัตรได้

- **จุลชีพและส่วนประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งของจุลชีพที่มีอยู่ตามธรรมชาติ** เนื่องจากถือว่าเป็นการ “ค้นพบ” เท่านั้น อย่างไรก็ตาม หากมีการนำจุลชีพที่มีอยู่ตามธรรมชาติไปผ่านกระบวนการแล้วได้จุลชีพใหม่ที่สามารถออกฤทธิ์และนำไปใช้ประโยชน์ได้ ก็อาจขอรับสิทธิบัตรได้

นอกจากนี้ สัตว์และพืชที่เกิดขึ้นจากกระบวนการประดิษฐ์คิดค้น เช่น การทำโคลนนิ่ง หรือสารซึ่งสกัดจากสัตว์หรือพืช เช่น สารที่สกัดได้จากสมุนไพรต่างๆ ก็ไม่สามารถขอรับสิทธิบัตรได้เช่นกัน เนื่องจากเป็นสารที่มีอยู่ตามธรรมชาติไม่ได้สังเคราะห์ขึ้นใหม่

แม้ว่าการคุ้มครองสิทธิบัตรจะไม่ครอบคลุมไปถึงพันธุพืชใหม่ แต่ก็อาจจะขอรับความคุ้มครองตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาอื่น เช่น กฎหมายคุ้มครองพันธุพืช ซึ่งรับผิดชอบโดยกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้หากเข้าเงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนด

- กฎเกณฑ์และทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ เนื่องจากเป็นเพียงกฎหรือปรากฏการณ์ที่มีอยู่หรือเกิดขึ้นตามธรรมชาติที่ถูกค้นพบเท่านั้น
- ระบบข้อมูลสำหรับการทำงานของเครื่องคอมพิวเตอร์ หรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เนื่องจากตามกฎหมายถือว่าเป็นงานด้านวรรณกรรมซึ่งจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์

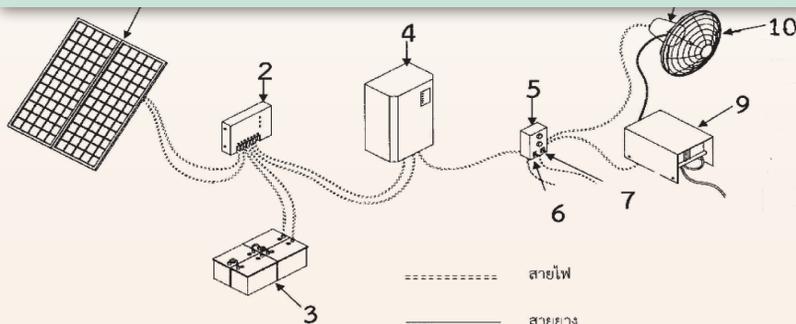
โดยปกติแล้วโปรแกรมหรือซอฟต์แวร์คอมพิวเตอร์จะได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ และสิ่งที่จะได้รับความคุ้มครองคือ Source Code ของโปรแกรมหรือซอฟต์แวร์นั้น โดยจะคุ้มครองในลักษณะเช่นเดียวกับงานวรรณกรรม และคุ้มครองเฉพาะ Source Code ที่ได้แสดงออกมาให้เห็นเป็นที่ประจักษ์เท่านั้น โดยจะไม่คุ้มครองแนวคิดหรือลักษณะการทำงานของโปรแกรมหรือซอฟต์แวร์ดังกล่าว กล่าวคือ หากมีโปรแกรมหรือซอฟต์แวร์ 2 รายการที่มีการแสดงผลเหมือนกันแต่มี Source Code ต่างกัน ก็จะได้รับ ความคุ้มครองในฐานะงานอันมีลิขสิทธิ์ทั้งคู่

- **เป็นการประดิษฐ์ชิ้นใหม่** โดยมีหลักการเช่นเดียวกับสลิธิปไตย การประดิษฐ์
- **เป็นการประดิษฐ์ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในทางอุตสาหกรรม เกษตรกรรม พาณิชยกรรม หรือหัตถกรรมได้** เช่นเดียวกับสลิธิปไตย การประดิษฐ์

แม้ว่า **อนุสิทธิบัตร** และ **สิทธิบัตรการประดิษฐ์** มีลักษณะที่เหมือนกัน อยู่หลายประการ คือ มีขอบเขตในการให้ความคุ้มครองการประดิษฐ์เช่นเดียวกัน และมีข้อยกเว้นในการขอรับความคุ้มครอง ผู้มีสิทธิขอรับความคุ้มครอง และ สิทธิเมื่อได้รับการจดทะเบียนที่เหมือนกัน แต่ก็มีลักษณะที่แตกต่างกันอยู่หลาย ประการเช่นกัน คือ

- อนุสิทธิบัตรให้การคุ้มครองการประดิษฐ์ที่ใช้เทคนิคไม่สูงมาก อาจจะเป็นการปรับปรุงเพียงเล็กน้อย หรือมีวิธีการคิดค้นที่ไม่ยุ่งยากหรือ สลับซับซ้อนนัก
- อายุการคุ้มครองอนุสิทธิบัตร จะให้ความคุ้มครองเพียง 6 ปี และสามารถต่ออายุได้อีกสองครั้ง ครั้งละ 2 ปี รวมเป็น 10 ปี
- ขั้นตอนการขอรับอนุสิทธิบัตรจะใช้ระยะเวลานั้นกว่าสิทธิบัตรการ ประดิษฐ์มาก เนื่องจากไม่มีการตรวจสอบก่อนการรับจดทะเบียน
- อัตราค่าธรรมเนียมในการขอรับอนุสิทธิบัตรจะต่ำกว่าสิทธิบัตร ทั้งนี้ หากการประดิษฐ์ใดที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนด และเพียงพอที่จะได้รับการคุ้มครองสิทธิบัตรได้ แต่ผู้ทรงสิทธิประสงค์จะ ขอรับการคุ้มครองเพียงอนุสิทธิบัตร เนื่องจากข้อได้เปรียบข้างต้น ก็สามารถ จดทะเบียนเป็นอนุสิทธิบัตรได้

การขอแปลงคำขอระหว่างสิทธิบัตรการประดิษฐ์และอนุสิทธิบัตร

เนื่องจากการคุ้มครองสิทธิบัตรการประดิษฐ์และอนุสิทธิบัตรมีความคล้ายกัน โดยเป็นการคุ้มครอง “การประดิษฐ์” ทั้งคู่ ดังนั้น ผู้ประดิษฐ์ต้องเลือกขอรับความคุ้มครองสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น จะขอความคุ้มครองทั้งสองอย่างพร้อมกันไม่ได้

ในกรณีที่มีการยื่นขอรับความคุ้มครองอย่างใดอย่างหนึ่งไว้แล้ว หากภายหลังผู้ขอประสงค์จะขอรับความคุ้มครองอีกอย่างหนึ่งก็สามารถขอแปลงคำขอจากสิทธิบัตรการประดิษฐ์เป็นอนุสิทธิบัตรได้ แต่จะต้องดำเนินการก่อนการประกาศโฆษณาตามขั้นตอนการขอรับสิทธิบัตร และในทางกลับกัน หากประสงค์จะขอแปลงคำขอจากอนุสิทธิบัตรเป็นสิทธิบัตรการประดิษฐ์ ก็สามารถกระทำได้ แต่จะต้องดำเนินการก่อนการรับจดทะเบียนและออกอนุสิทธิบัตรตามขั้นตอนการขอรับอนุสิทธิบัตร โดยไม่จำเป็นต้องยื่นคำขอใหม่ เพียงแต่ยื่นคำขอแปลงประเภทของสิทธิ และเอกสารคำขอรับสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรที่ได้เคยยื่นไว้ก่อนหน้านี้ พร้อมทั้งชำระค่าธรรมเนียมเพิ่มเติม แต่กรณีที่ได้ชำระไว้เกินจะไม่มีสิทธิได้รับคืน

เมื่อประสงค์จะขอรับความคุ้มครองสิ่งประดิษฐ์ อาจจะมีปัญหาว่าควรจะขอรับความคุ้มครองในรูปแบบใด ระหว่าง “สิทธิบัตร” หรือ “อนุสิทธิบัตร” จึงจะเหมาะสม

ในเรื่องดังกล่าวมีข้อพิจารณา คือ หากสิ่งประดิษฐ์นั้นมีเทคนิคที่ซับซ้อนซึ่งไม่อาจจะทำให้มีขึ้นได้โดยง่ายก็ควรที่จะขอรับความคุ้มครองสิทธิบัตรการประดิษฐ์ แต่หากเป็นเพียงสิ่งประดิษฐ์ที่ทำให้มีขึ้นได้โดยง่าย โดยการปรับปรุงสิ่งซึ่งมีอยู่แล้วให้สามารถใช้งานได้ดีขึ้นหรือมีประโยชน์เพิ่มขึ้น หรือเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของสิ่งซึ่งมีอยู่แล้ว สิ่งประดิษฐ์นั้นก็อาจได้รับความคุ้มครองเพียงอนุสิทธิบัตร

ซึ่งหากการยื่นขอรับความคุ้มครองเป็นไปโดยถูกต้อง ก็จะสามารถลดระยะเวลาในการสั่งแก้ไขคำขอลงและทำให้ได้รับการจดทะเบียนเร็วขึ้น

สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์

แบบผลิตภัณฑ์คืออะไร?

กฎหมายให้คำนิยามของคำว่า “แบบผลิตภัณฑ์” ว่า หมายถึง รูปร่างของผลิตภัณฑ์หรือองค์ประกอบของลวดลาย หรือสีของผลิตภัณฑ์ อันมีลักษณะพิเศษสำหรับผลิตภัณฑ์ซึ่งสามารถใช้เป็นแบบสำหรับผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม รวมทั้งหัตถกรรมได้

ขอบเขตการคุ้มครอง

การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่จะขอรับสิทธิบัตรได้ ต้องเป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ เพื่ออุตสาหกรรมหรือหัตถกรรม คือ เป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ยังไม่เคยใช้แพร่หลายในประเทศ ซึ่งรวมถึงการขายด้วย หรือยังไม่เคยเปิดเผยสาระสำคัญหรือรายละเอียดในเอกสารหรือสิ่งพิมพ์ เช่น ลงพิมพ์ในแค็ตตาล็อกสมุดโทรศัพท์ เป็นต้น ก่อนวันขอรับสิทธิบัตร หรือไม่เคยคล้ายกับแบบผลิตภัณฑ์ที่มี

อยู่แล้ว และไม่ได้จำกัดเพียงเฉพาะแบบผลิตภัณฑ์ที่ทำขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์ในทางอุตสาหกรรม แต่ยังขยายรวมถึงไปถึงแบบผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวกับงานด้านหัตถกรรม เช่น ลวดลายผ้าหรือเครื่องจักสาน รูปทรงของเฟอร์นิเจอร์ไม้แกะสลัก หรือรูปร่างของเครื่องประดับเงิน เป็นต้น

ข้อยกเว้นการคุ้มครอง

แบบผลิตภัณฑ์ที่ไม่สามารถขอรับสิทธิบัตรได้ ได้แก่

- แบบผลิตภัณฑ์ที่ไม่ใช่การออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ ได้แก่
  - แบบผลิตภัณฑ์ที่มีหรือใช้กันแพร่หลายอยู่แล้วในราชอาณาจักร
  - แบบผลิตภัณฑ์ที่ได้มีการเปิดเผยภาพ สาระสำคัญ หรือรายละเอียดในเอกสารหรือสิ่งพิมพ์ที่ได้เผยแพร่อยู่แล้วไม่ว่าในหรือนอกราชอาณาจักร
  - แบบผลิตภัณฑ์ที่เคยมีประกาศโฆษณาแล้ว
  - แบบผลิตภัณฑ์ที่คล้ายกับแบบผลิตภัณฑ์ข้างต้นจนเห็นได้ว่าเป็นการเลียนแบบ
- แบบผลิตภัณฑ์ที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน
- แบบผลิตภัณฑ์ที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา

การคุ้มครองสิทธิบัตร

หลักการที่สำคัญของกฎหมายสิทธิบัตรในการได้มาซึ่งสิทธิบัตร คือ ผู้ทรงสิทธิบัตรจะได้รับสิทธิโดยการจดทะเบียนกับกรมทรัพย์สินทางปัญญา โดยจะเกิดขึ้นภายหลังจากได้มีการตรวจสอบความถูกต้องของคำขอรับสิทธิบัตร และคุณสมบัติของสิ่งที่จะขอรับความคุ้มครองแล้ว ทั้งนี้ การคุ้มครองสิทธิบัตรจะเกิดขึ้นเฉพาะในประเทศที่ยื่นขอรับความคุ้มครองและได้รับการพิจารณาให้จดทะเบียนเท่านั้น การได้รับความคุ้มครองในประเทศใดประเทศหนึ่งจะไม่มีผลขยายการคุ้มครองไปยังอีกประเทศหนึ่ง ไม่ว่ากรณีใดๆ

นอกจากนี้ เนื่องจากการคุ้มครองสิทธิบัตรจะมีเงื่อนไขสำคัญในเรื่องของความใหม่ ทั้งในการประดิษฐ์และการออกแบบผลิตภัณฑ์ ซึ่งหลักการสำคัญ คือ จะต้องใหม่ทั่วโลก หรือไม่เป็นที่เปิดเผยหรือรู้จักกันโดยทั่วไปไม่ว่าจะในประเทศใดก็ตาม ดังนั้น การนำสิทธิบัตรที่จดทะเบียนแล้วในประเทศหนึ่งไปยื่นขอรับความคุ้มครองในอีกประเทศหนึ่งอาจส่งผลทำให้ไม่ได้รับความคุ้มครองในประเทศหลัง

ในการยื่นคำขอรับสิทธิบัตร สิ่งที่ต้องกระทำก่อนก็คือ การสืบค้นข้อมูลต่างๆ ที่มีเผยแพร่อยู่แล้วไม่ว่าจะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิบัตรที่จดทะเบียนไว้แล้วทั้งในและต่างประเทศ และข้อมูลประเภทอื่นๆ เช่น วารสารด้านวิทยาศาสตร์ รายงานผลการวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความ สิ่งตีพิมพ์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยไม่จำกัดแหล่งที่มา เนื่องจากสิ่งที่กำลังจะขอรับสิทธิบัตรนั้นอาจจะมีเผยแพร่อยู่แล้ว ทำให้ขาดเงื่อนไขเรื่องความใหม่

นอกจากนี้ การสืบค้นข้อมูลดังกล่าวยังช่วยให้ทราบถึงเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมที่มีอยู่แล้ว ทำให้การประดิษฐ์หรือออกแบบผลิตภัณฑ์ไม่ต้องเริ่มต้นจากศูนย์ แต่สามารถนำเอาสิ่งดังกล่าวมาพัฒนาต่อยอดเป็นสิ่งใหม่ได้ และยังสามารถนำสิทธิบัตรที่หมดอายุการคุ้มครองแล้วและสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการประกอบธุรกิจได้โดยไม่ต้องค้นคว้าวิจัยใหม่ ทำให้ไม่สิ้นเปลืองเวลา ทรัพยากร และต้นทุนโดยไม่จำเป็น

ทั้งนี้ สามารถสืบค้นข้อมูลสิทธิบัตรที่ได้จดทะเบียนไว้กับกรมทรัพย์สินทางปัญญาได้ที่ <http://patentsearch.ipthailand.go.th>

อนึ่ง สิทธิในการขอรับสิทธิบัตรนี้สามารถโอนจากผู้ประดิษฐ์หรือผู้ออกแบบผลิตภัณฑ์ไปยังบุคคลอื่นได้ด้วย โดยการโอนสิทธิขอรับสิทธิบัตรนี้ต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้โอนและผู้รับโอน และสิทธินี้ยังสามารถสืบทอดกันโดยทางมรดกได้ด้วย

ผู้มีสิทธิขอรับสิทธิบัตร

การเป็นผู้มีสิทธิขอรับสิทธิบัตรนั้น จะขึ้นอยู่กับพฤติการณ์ซึ่งการประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ได้จัดทำขึ้น ซึ่งโดยปกติแล้วหากเป็นงานที่ผู้ประดิษฐ์หรือผู้ออกแบบได้จัดทำขึ้นด้วยตนเอง ผู้มีสิทธิขอรับสิทธิบัตรก็จะหมายถึงผู้ประดิษฐ์หรือผู้ออกแบบผลิตภัณฑ์นั้นๆ อย่างไรก็ตาม มีกรณีที่ต้องพิจารณาอีก ได้แก่

- การประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์โดยบุคคลหลายคนร่วมกันดำเนินการ ให้บุคคลทุกคนนั้นมีสิทธิในการขอรับสิทธิบัตรร่วมกัน แต่หากบุคคลใดไม่ยอมรับร่วมขอรับสิทธิบัตร ไม่สามารถติดต่อได้ หรือไม่มีคุณสมบัติที่จะขอรับสิทธิบัตรได้ บุคคลที่เหลือจะขอรับสิทธิบัตรสำหรับการประดิษฐ์หรือการออกแบบนั้นในนามของตนเองก็ได้ แต่ผู้ประดิษฐ์หรือผู้ออกแบบร่วมคนดังกล่าวยังสามารถขอเข้าเป็นผู้ขอรับสิทธิบัตรรวมในภายหลังก่อนการออกสิทธิบัตรได้

- การประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ได้มีการโอนสิทธิให้แก่ผู้อื่น โดยการทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้โอนและผู้รับโอน ผู้มีสิทธิขอรับสิทธิบัตรคือผู้รับโอนสิทธิ

- การประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ผู้ประดิษฐ์หรือผู้ออกแบบถึงแก่ความตาย ผู้มีสิทธิขอรับสิทธิบัตรคือทายาทผู้รับมรดกของผู้ประดิษฐ์หรือผู้ออกแบบ

- การประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ซึ่งลูกจ้างได้ทำขึ้นตามสัญญาจ้างหรือโดยสัญญาจ้างที่มีวัตถุประสงค์ให้ประดิษฐ์หรือออกแบบผลิตภัณฑ์สิทธิบัตรยอมตกเป็นของนายจ้างหรือผู้ว่าจ้าง เว้นแต่ตามสัญญาจ้างจะระบุไว้เป็นอย่างอื่น และรวมถึงกรณีที่ประดิษฐ์หรือออกแบบผลิตภัณฑ์ด้วยการใช้วิธีการสถิติ หรือรายงานซึ่งลูกจ้างสามารถใช้หรือล่วงรู้ได้เนื่องจากความเป็นลูกจ้างตามสัญญา แม้ว่าสัญญาจ้างจะไม่ได้เกี่ยวข้องกับ การประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ด้วย

เพื่อส่งเสริมให้มีการประดิษฐ์และเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ลูกจ้าง
ในกรณีที่การประดิษฐ์ของลูกจ้างตามสัญญาจ้างแรงงาน¹ หากนายจ้างได้
รับประโยชน์จากการประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรือจากการนำ
สิ่งประดิษฐ์ไปใช้ ให้ลูกจ้างมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนพิเศษ (บำเหน็จพิเศษ) จาก
นายจ้างนอกเหนือจากค่าจ้างด้วย โดยห้ามนายจ้างทำสัญญายกเว้นการจ่าย
ค่าตอบแทนพิเศษดังกล่าว รวมถึงห้ามระบุข้อความยกเว้นการจ่ายค่าตอบแทน
พิเศษไว้ในสัญญาจ้างด้วย

ทั้งนี้ การขอรับสิทธิค่าตอบแทนพิเศษดังกล่าวให้ยื่นคำขอตาม
แบบพิมพ์ที่กรมทรัพย์สินทางปัญญากำหนดต่ออธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา
โดยสามารถยื่นได้ภายหลังจากที่ได้มีการออกสิทธิบัตรสำหรับการประดิษฐ์
หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์แล้ว โดยกำหนดระยะเวลาภายใน 1 ปี นับตั้งแต่นั้น
วันที่ลูกจ้างรู้ว่ามีการออกสิทธิบัตร แต่ทั้งนี้ ในกรณีที่ลูกจ้างมีเหตุอันสมควร
แสดงให้เห็นได้ว่าไม่อาจรู้ว่าการออกสิทธิบัตร ให้สามารถยื่นได้ภายในเวลา
ที่สิทธิบัตรยังมีอายุอยู่

อนึ่ง ในการขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์อาจกระทำได้ 2 ลักษณะ คือ

- **ผลิตภัณฑ์** หมายถึง การขอรับความคุ้มครองในสิ่งที่มีรูปร่าง เช่น อุปกรณ์
เครื่องมือ สิ่งประดิษฐ์ใดๆ หรือสารเคมีที่ขึ้นรูปเห็นเป็นรูปร่างชัดเจน
- **กรรมวิธี** หมายถึง การขอรับความคุ้มครองในส่วนของวิธีการที่ใช้สำหรับ
ผลิตผลิตภัณฑ์ใดๆ เช่น กรรมวิธีก่อให้เกิดสารเคมีที่มีคุณลักษณะเฉพาะ และ
วิธีการในการนำเอาสิ่งใดๆ ไปใช้ประโยชน์ เช่น กระบวนการนำเอาสารเคมีหนึ่งไป
ใช้งานโดยมีผลลัพธ์ที่ดีกว่าการนำเอาสารเคมีอื่นที่มีอยู่หรือแม้กระทั่งวิธีการอื่นใด
ไปใช้ในงานเดียวกัน

¹ สัญญาจ้างแรงงาน คือ สัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งเรียกว่า “ลูกจ้าง” ตกลงจะทำงานให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่า
“นายจ้าง” และ “นายจ้าง” ตกลงจะให้สินจ้างตลอดเวลาที่ทำงานให้

ทั้งนี้ ลิขสิทธิ์ใดเป็นลิขสิทธิ์ผลิตภัณฑ์หรือลิขสิทธิ์กรรมวิธีให้พิจารณาจากรายละเอียดข้อถือสิทธิของสิทธิบัตรนั้น โดยต้องพิจารณาขอบเขตของการประดิษฐ์ตามข้อถือสิทธิ ประกอบกับลักษณะของการประดิษฐ์ที่ระบุรายละเอียดการประดิษฐ์และรูปเขียน และขอบเขตของการประดิษฐ์ที่ได้รับความคุ้มครองจะรวมถึงลักษณะของการประดิษฐ์ที่ไม่ได้ระบุในข้อถือสิทธิแต่สามารถนำไปใช้ให้เกิดผลเช่นกันกับลักษณะของการประดิษฐ์ที่ระบุไว้ในข้อถือสิทธิด้วย

คุณสมบัติของผู้มีสิทธิขอรับสิทธิบัตร

บุคคลที่สามารถยื่นขอรับสิทธิบัตรได้ต้องมีคุณสมบัติอย่างหนึ่งอย่างใดต่อไปนี้

- มีสัญชาติไทย หรือเป็นนิติบุคคลสัญชาติไทย
- มีสัญชาติของประเทศที่เป็นภาคีแห่งอนุสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิบัตรซึ่งไทยเป็นภาคี
- มีสัญชาติของประเทศที่ยินยอมให้บุคคลสัญชาติไทยหรือนิติบุคคลสัญชาติไทยขอรับสิทธิบัตรในประเทศนั้นได้
- มีภูมิลำเนาหรืออยู่ระหว่างการประกอบอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรมในประเทศไทยหรือประเทศที่เป็นภาคีแห่งอนุสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิบัตรซึ่งไทยเป็นภาคี

ทั้งนี้ ในกรณีที่ผู้ขอรับสิทธิบัตรไม่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย ผู้ขอรับสิทธิบัตรรายดังกล่าวต้องมอบอำนาจให้ตัวแทนสิทธิบัตรซึ่งได้ขึ้นทะเบียนไว้กับกรมทรัพย์สินทางปัญญาเป็นผู้กระทำการแทน โดยสามารถค้นรายชื่อตัวแทนสิทธิบัตรได้จากเว็บไซต์กรมทรัพย์สินทางปัญญา

เอกสารหลักฐานที่ต้องใช้

- แบบพิมพ์คำขอ สป/สพ/อสป/001-ก
- ค่าธรรมเนียมการขอรับสิทธิบัตร
  - สิทธิบัตรการประดิษฐ์ 500 บาท
  - สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ 250 บาท
  - อนุสิทธิบัตร 250 บาท
- ค่าธรรมเนียมการประกาศโฆษณาคำขอรับสิทธิบัตร
  - สิทธิบัตร 250 บาท
  - อนุสิทธิบัตร 500 บาท (รวมค่าธรรมเนียมการรับจดทะเบียน)
- ค่าธรรมเนียมการรับจดทะเบียนและออกสิทธิบัตร 500 บาท
- เอกสารประกอบแบบพิมพ์คำขอ ได้แก่
  - สิทธิบัตรการประดิษฐ์ หรืออนุสิทธิบัตร
    - ▶ รายละเอียดการประดิษฐ์
    - ▶ ข้อถ้อยสิทธิ
    - ▶ บทสรุปการประดิษฐ์
    - ▶ รูปเขียน (ถ้ามี)
    - ▶ เอกสารประกอบอื่นๆ เช่น คำขอรับรองเกี่ยวกับสิทธิในการขอรับสิทธิบัตร/อนุสิทธิบัตร (แบบ สป/สพ/อสป/001-ก(พ) หนังสือสัญญาโอนสิทธิ หลักฐานการเป็นนายจ้างของผู้ประดิษฐ์ หนังสือรับรองนิติบุคคล หนังสือมอบอำนาจ คำร้องขอถ้อยสิทธิวันยื่นเป็นวันเดียวกับวันยื่นคำขอครั้งแรกในต่างประเทศ (แบบ สป/สพ/อสป/002-ก) เป็นต้น
  - กรณีสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์
    - ▶ คำพรรณนาแบบผลิตภัณฑ์ (ถ้ามี)
    - ▶ ภาพแสดงแบบผลิตภัณฑ์

- ▶ ข้อถือสิทธิ
- ▶ เอกสารประกอบอื่นๆ เช่น คำขอรับรองเกี่ยวกับสิทธิในการขอรับสิทธิบัตร/อนุสิทธิบัตร (แบบ สป/สพ/อสป/001-ก(พ) หนังสือสัญญาโอนสิทธิ หลักฐานการเป็นนายจ้างของผู้ประดิษฐ์ หนังสือรับรองนิติบุคคล หนังสือมอบอำนาจ เป็นต้น

การยื่นคำขอ

ในการยื่นคำขอรับสิทธิบัตร สามารถดำเนินการได้ ดังนี้

- ยื่นคำขอโดยตรงต่อเจ้าหน้าที่ ณ ศูนย์บริการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา ชั้น 3 กรมทรัพย์สินทางปัญญา อ.เมือง จ. นนทบุรี
  - ยื่นคำขอ ณ สำนักงานพาณิชย์จังหวัดทุกจังหวัด
  - ยื่นคำขอทางไปรษณีย์ลงทะเบียน ตอบรับถึงผู้อำนวยการกองสิทธิบัตร หรือผู้อำนวยการกองสิทธิบัตรนอกแบบ
- * แบบเอกสารการชำระค่าธรรมเนียมทางธนาณัติ (ส่งจ่ายผู้อำนวยการกองสิทธิบัตร หรือผู้อำนวยการกองสิทธิบัตรนอกแบบ) *

สิทธิและหน้าที่ของผู้ทรงสิทธิบัตร

สิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตร

เมื่อสิทธิบัตรได้รับการจดทะเบียนแล้ว ผู้ทรงสิทธิบัตรจะได้รับสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการป้องกันมิให้บุคคลอื่นนำสิ่งประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ตามสิทธิบัตรไปใช้ รวมถึงมีสิทธิที่จะผลิต จำหน่าย ใช้ หรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรได้แต่เพียงผู้เดียว ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด หรือกล่าวได้ว่าผู้ทรงสิทธิบัตรเท่านั้นมีสิทธิดังต่อไปนี้

- **กรณีสิทธิบัตรผลิตภัณฑ์** ผู้ทรงสิทธิบัตรมีสิทธิที่กว้างมาก โดยผู้ทรงสิทธิบัตรประเภทนี้สามารถที่จะผลิต ใช้ ขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขาย นำเข้าซึ่งผลิตภัณฑ์ตามสิทธิบัตร ทั้งการกระทำโดยตนเองหรือการอนุญาตให้บุคคลอื่นเป็นผู้ใช้สิทธิดังกล่าวแทนตน รวมทั้งกีดกันบุคคลอื่นมิให้กระทำการข้างต้นโดยไม่ได้รับอนุญาต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีการผลิตจะไม่มีข้อจำกัดถึงวิธีการหรือกรรมวิธีที่ใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์ตามสิทธิบัตร จึงเป็นการห้ามบุคคลอื่นมิให้ผลิตผลิตภัณฑ์ตามสิทธิบัตรอย่างเด็ดขาดโดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาถึงวิธีการหรือกรรมวิธีแต่อย่างใด

- **กรณีสิทธิบัตรกรรมวิธี** ผู้ทรงสิทธิบัตรมีสิทธิที่จะใช้กรรมวิธีตามสิทธิบัตร ผลิตใช้ ขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขาย หรือนำเข้าซึ่งผลิตภัณฑ์ที่ผลิตโดยใช้กรรมวิธีนั้น อย่างไรก็ตาม เนื่องจากผลิตภัณฑ์อาจทำการผลิตได้หลายวิธีหรือเครื่องมืออาจสามารถนำไปใช้ได้หลายงาน ดังนั้น ผู้ทรงสิทธิบัตรจึงมีสิทธิที่ค่อนข้างจำกัด เพราะจะสามารถกีดกันบุคคลอื่นมิให้ผลิตผลิตภัณฑ์หรือใช้งานผลิตภัณฑ์ด้วยกรรมวิธีตามสิทธิบัตรเท่านั้น แต่จะไม่สามารถห้ามบุคคลอื่นผลิตหรือใช้งานผลิตภัณฑ์ด้วยวิธีอื่นได้ แม้ว่าจะได้ผลเช่นเดียวกับกรรมวิธีที่ได้รับสิทธิบัตร

นอกจากนี้ ผู้ทรงสิทธิบัตรยังมีสิทธิที่จะใช้คำว่า “สิทธิบัตรไทย เลขที่...” หรือ “สบท. เลขที่...” สำหรับสิทธิบัตร และ “อนุสิทธิบัตรไทย เลขที่...” หรือ “อสบท. เลขที่...” สำหรับอนุสิทธิบัตร หรือคำภาษาต่างประเทศอื่นๆ ที่มีความหมายเช่นเดียวกัน บนตัวผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ ทับบ่อ หรือในการโฆษณาได้

หน้าที่ของผู้ทรงสิทธิบัตร

แม้ว่ากฎหมายจะให้ความคุ้มครองแก่ผู้ทรงสิทธิบัตรโดยการให้สิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการกีดกันมิให้บุคคลอื่นเข้ามาแสวงหาประโยชน์จากการประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์โดยมิได้รับอนุญาตก็ตาม แต่ผู้ทรงสิทธิบัตรก็มีหน้าที่สำคัญในการเปิดเผยข้อมูลรายละเอียดของการประดิษฐ์ต่อสาธารณชนอย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อประโยชน์ในการสร้างและการพัฒนาต่อยอดนวัตกรรม รวมทั้งมีหน้าที่ที่จะผลิตหรือใช้กรรมวิธีตามสิทธิบัตรผลิตผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาดด้วย มิฉะนั้นสิทธิบัตรดังกล่าวอาจถูกสั่งเพิกถอนหรือถูกบังคับนำเอาไปให้บุคคลอื่นใช้ประโยชน์ได้

ระยะเวลาการคุ้มครองสิทธิบัตร

สิทธิบัตรแต่ละประเภทมีอายุการคุ้มครองที่แตกต่างกัน โดยเป็นระยะเวลาที่จำกัดช่วงเวลาหนึ่ง และอาจจะต่ออายุความคุ้มครองออกไปได้โดยต้องไม่เกินกว่าเวลาตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ทรงสิทธิในการแสวงหาประโยชน์เชิงเศรษฐกิจจากสิ่งประดิษฐ์หรือแบบผลิตภัณฑ์ ในขณะเดียวกันก็กระตุ้นให้เกิดการประดิษฐ์ ออกแบบ หรือพัฒนาสิ่งประดิษฐ์หรือแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ออกสู่ตลาดด้วย

ทั้งนี้ อายุการคุ้มครองสิทธิบัตรแต่ละประเภท คือ

- **สิทธิบัตรการประดิษฐ์** มีอายุการคุ้มครอง 20 ปี นับตั้งแต่วันยื่นคำขอรับสิทธิบัตร และไม่สามารถต่ออายุการคุ้มครองได้

- **สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์** มีอายุการคุ้มครอง 10 ปี นับตั้งแต่วันยื่นคำขอรับสิทธิบัตร และไม่สามารถต่ออายุการคุ้มครองได้

ทั้งนี้ ผู้ทรงสิทธิบัตร ทั้งสิทธิบัตรการประดิษฐ์และสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ ต้องชำระค่าธรรมเนียมรายปีเริ่มตั้งแต่ปีที่ 5 ของอายุสิทธิบัตร โดยต้องชำระภายใน 60 วัน นับตั้งแต่วันเริ่มต้นระยะเวลาของปีที่ 5 เป็นต้นไป จนสิ้นสุดอายุการคุ้มครอง แต่ในกรณีที่สิทธิบัตรออกภายหลังจากวันเริ่มต้นระยะเวลาของปีที่ 5 ของอายุสิทธิบัตร ให้ชำระค่าธรรมเนียมรายปีภายใน 60 วัน นับตั้งแต่วันออกสิทธิบัตร

หากผู้ทรงสิทธิบัตรไม่ชำระค่าธรรมเนียมรายปีภายในกำหนดเวลา จะต้องเสียค่าธรรมเนียมเพิ่มร้อยละ 30 ของเงินค่าธรรมเนียมรายปี (แล้วแต่ประเภทของสิทธิบัตร) โดยต้องชำระภายใน 120 วัน นับตั้งแต่วันสิ้นสุดกำหนดเวลาชำระค่าธรรมเนียมรายปี และหากไม่ชำระจะมีผลทำให้สิทธิบัตรนั้นถูกเพิกถอนและสิ้นสุดความคุ้มครอง

อนึ่ง ผู้ทรงสิทธิบัตรอาจขอชำระค่าธรรมเนียมรายปีล่วงหน้า โดยชำระทั้งหมดในคราวเดียวกันก็ได้ แต่ภายหลังหากมีการเปลี่ยนแปลงอัตราค่าธรรมเนียมรายปี หรือผู้ทรงสิทธิบัตรขอคืนสิทธิบัตร หรือมีการเพิกถอนสิทธิบัตรนั้น ผู้ทรงสิทธิบัตรจะไม่สามารถขอรับค่าธรรมเนียมที่ชำระไว้เกินคืนได้

- **อนุสิทธิบัตร** มีอายุการคุ้มครอง 6 ปี นับตั้งแต่วันยื่นคำขอรับสิทธิบัตร และสามารถต่ออายุการคุ้มครองได้ 2 ครั้ง ครั้งละ 2 ปี รวมอายุการคุ้มครองทั้งสิ้นไม่เกิน 10 ปี โดยต้องยื่นขอต่ออายุก่อนวันสิ้นสุดอายุ 90 วัน

สิทธิบัตรกับการประกอบธุรกิจ

เหตุที่รัฐให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ประดิษฐ์หรือผู้ออกแบบผลิตภัณฑ์ก็เพื่อสร้างแรงจูงใจให้เกิดการประดิษฐ์คิดค้นหรือออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่วงการอุตสาหกรรม เกษตรกรรม หัตถกรรม และพาณิชยกรรม อันจะทำให้ผู้บริโภคมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ

ตามหลักการของการคุ้มครองสิทธิบัตร ผู้ประดิษฐ์หรือผู้ออกแบบผลิตภัณฑ์ จะได้รับการปกป้องคุ้มครองจากการที่บุคคลอื่นนำสิ่งประดิษฐ์หรือแบบผลิตภัณฑ์ที่ได้รับสิทธิบัตรไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาตในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งระหว่างนั้น ผู้ประดิษฐ์หรือผู้ออกแบบผลิตภัณฑ์สามารถแสวงหาประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจจากสิ่งประดิษฐ์หรือแบบผลิตภัณฑ์ของตนได้ เช่น การอนุญาตให้ผู้อื่นนำสิ่งประดิษฐ์หรือแบบผลิตภัณฑ์ที่ตนคิดค้นหรือจัดทำขึ้นไปใช้ประโยชน์โดยได้รับค่าตอบแทน และสามารถกีดกันบุคคลที่สามในการนำเอาสิ่งประดิษฐ์หรือแบบผลิตภัณฑ์ดังกล่าวไปใช้ประโยชน์โดยไม่ได้รับอนุญาตได้ในขณะเดียวกัน

ทั้งนี้ สิทธิบัตรโดยตัวของมันเองไม่ได้รับประกันถึงความสำเร็จในการประกอบธุรกิจ เพียงแต่เป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน

ขององค์กรธุรกิจให้เหนือกว่าคู่แข่งโดยการใช้ประโยชน์จากสิทธิบัตรในลักษณะต่างๆ เช่น การผลิตผลิตภัณฑ์ตามที่ได้รับสิทธิบัตร การขายสิทธิบัตรให้แก่บุคคลอื่น การอนุญาตให้บุคคลอื่นนำสิทธิบัตรไปใช้ รวมไปถึงการเป็นส่วนหนึ่งของการร่วมทุน ประกอบธุรกิจ ดังนั้น ความสำเร็จของการนำสิทธิบัตรไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่องค์กร จึงจำเป็นต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบอื่นด้วย เช่น คุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ ความสามารถในการหาเงินทุน การพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาด และการดำเนินกลยุทธ์ ด้านราคา ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนประกอบอยู่ในแผนการประกอบธุรกิจที่จะได้จัดทำขึ้น เพื่อเป็นเครื่องมือในการวางแผนในภาพรวม

กรณีที่องค์กรธุรกิจขายสิทธิบัตรให้แก่บุคคลอื่น จะทำให้ได้รับเงินทุนสำหรับการประกอบธุรกิจหรือพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ออกสู่ตลาดในทันทีและในจำนวนมาก รวมทั้งเป็นการลดความเสี่ยงขององค์กรในกรณีที่สิทธิบัตรนั้นจะถูกแทนที่โดยเทคโนโลยีใหม่หรือถูกทำวิศวกรรมย้อนกลับซึ่งจะทำให้คุณค่าของสิทธิบัตรนั้นด้อยค่าลง อย่างไรก็ตาม องค์กรก็อาจสูญเสียโอกาสในการแสวงหาประโยชน์หรือได้รับค่าตอบแทนอย่างต่อเนื่องในช่วงระยะเวลาของการคุ้มครองสิทธิบัตรนั้นลง

แต่หากองค์กรอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้สิทธิบัตร หรือนำไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของการร่วมทุนประกอบธุรกิจใหม่ ก็จะทำให้สามารถมีแหล่งรายได้เพิ่มขึ้นจากรายได้ปกติตลอดระยะเวลาของการคุ้มครองสิทธิบัตรนั้น แต่ก็จำเป็นต้องพิจารณาเนื้อหาสาระของสัญญาต่างๆ ให้รอบคอบ ซึ่งรวมถึงมูลค่าสิทธิบัตรหรือค่าสิทธิในอัตราที่เหมาะสมด้วย

ทั้งนี้ ในการอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้สิทธิ มีข้อพิจารณาเกี่ยวกับรูปแบบของสัญญาซึ่งจะต้องพิจารณาถึงความเหมาะสม ดังนี้

- **สัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิโดยเด็ดขาด** เป็นสัญญาที่ผู้ทรงสิทธิบัตรอนุญาตให้บุคคลหนึ่งใช้สิทธิบัตรของตนแต่เพียงผู้เดียว โดยผู้ทรงสิทธิบัตรเองก็ไม่มีสิทธิใช้และไม่มีสิทธิอนุญาตให้บุคคลอื่นๆ ใช้สิทธิบัตรนี้ได้อีกต่อไป
- **สัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิแต่เพียงผู้เดียว** เป็นสัญญาที่ผู้ทรงสิทธิบัตรอนุญาตให้บุคคลหนึ่งใช้สิทธิบัตรของตนแต่เพียงผู้เดียว ในขณะที่เดียวกัน ผู้ทรงสิทธิบัตรก็ยังคงมีสิทธิในการใช้สิทธิบัตรของตนด้วยเช่นกัน

- **สัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิแบบไม่เด็ดขาด** เป็นสัญญาที่ผู้ทรงสิทธิบัตรอนุญาตให้บุคคลใดๆ สามารถใช้สิทธิบัตรของตนได้ รวมทั้งผู้ทรงสิทธิบัตรเองก็ยังสามารถใช้สิทธิบัตรนั้นๆ ได้ในขณะเดียวกัน

วิธีการทางกฎหมายอื่นสำหรับการคุ้มครองสิทธิบัตร

สำหรับกรณีของ**การประดิษฐ์** เนื่องจากข้อกำหนดของการคุ้มครองสิทธิบัตร การประดิษฐ์ คือ การให้สิทธิแต่เพียงผู้เดียวแก่ผู้ทรงสิทธิบัตรในการใช้ประโยชน์ การประดิษฐ์ของตนโดยแลกกับการเปิดเผยข้อมูลบางอย่างเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาต่อยอดเทคโนโลยีและนวัตกรรม ดังนั้น หากพิจารณาแล้วว่าข้อมูลที่ต้องเปิดเผยนั้น เป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับองค์กรและไม่ควรเปิดเผยให้บุคคลอื่นได้ล่วงรู้ถึงข้อมูลนั้น การคุ้มครองการประดิษฐ์ตามกฎหมายสิทธิบัตรจึงอาจไม่ใช่วิธีการคุ้มครองที่ดีที่สุด

ในกรณีนี้ อาจจะเลือกการคุ้มครองการประดิษฐ์ดังกล่าวโดยกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาอื่น คือ **ความลับทางการค้า** ซึ่งเป็นการคุ้มครองข้อมูลโดยการเก็บรักษาข้อมูลดังกล่าวไว้เป็นความลับด้วยมาตรการรักษาความลับที่เหมาะสม

ทั้งนี้ ความลับทางการค้า จะให้ความคุ้มครอง**ข้อมูลทางการค้า**ซึ่งไม่รู้จักกันโดยทั่วไป หรือไม่สามารถเข้าถึงได้โดยบุคคลซึ่งปกติแล้วต้องเกี่ยวข้องกับข้อมูลดังกล่าว และเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ และรวมถึงสูตร รูปแบบ งานที่ ได้รับรวบรวมหรือประกอบขึ้น โปรแกรม วิธีการ เทคนิค หรือกรรมวิธีด้วย โดยข้อมูลทางการค้านี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

- **ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวสินค้า** คือ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับส่วนผสมที่ทำให้เกิดเป็นสินค้า เช่น ส่วนผสมของสบู่ ส่วนผสมของน้ำอัดลม ส่วนผสมของกระจก้นกระสุน หรือส่วนผสมของโลหะกันความร้อน

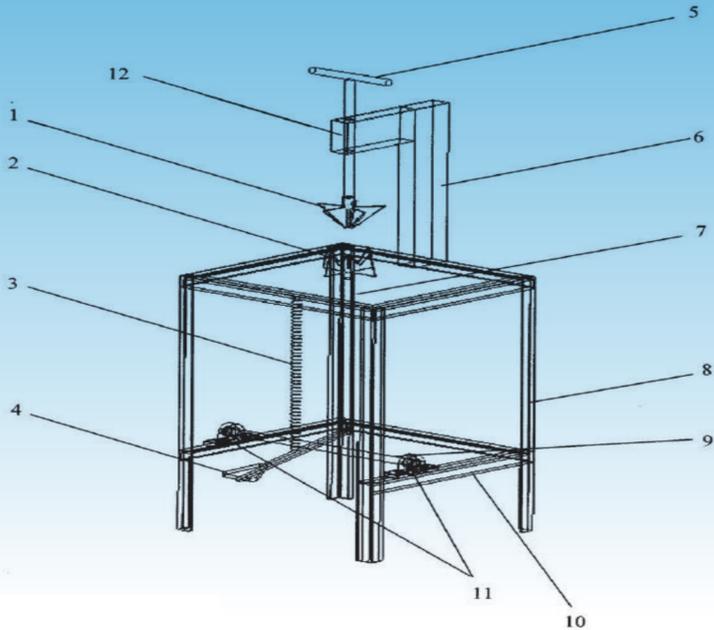
- **ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้า** เช่น กรรมวิธีการผลิตไวน์ กรรมวิธีการผลิตสบู่ หรือกรรมวิธีการย้อมผ้า ข้อมูลการควบคุมคุณภาพสินค้า ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของลูกค้าที่ได้มาจากการสำรวจ และรวมถึงบัญชีรายชื่อและที่อยู่ของลูกค้าซึ่งอาจเป็นข้อมูลทางการค้าได้เช่นกัน

การจะพิจารณาว่าควรคุ้มครองการประดิษฐ์ด้วยกฎหมายได้นั้น จำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยอื่นๆ ประกอบด้วย เช่น ข้อดีข้อเสียของการคุ้มครองตามกฎหมายอื่น ความยากง่ายในการทำ “วิศวกรรมย้อนกลับ” ความยืนยาวของเทคโนโลยีที่ขอรับสิทธิบัตรนั้น ความพร้อมขององค์กรในการดำเนินการใดๆ ภายหลังจากการยื่นคำขอรับสิทธิบัตรไปแล้ว รวมถึงความคุ้มค่าของประโยชน์ที่จะได้รับจากผลิตภัณฑ์ดังกล่าวเมื่อเปรียบเทียบกับค่าใช้จ่ายในการให้ได้มาซึ่งความคุ้มครอง

ทั้งนี้ การคุ้มครองการประดิษฐ์ด้วยความลับทางการค้ามีข้อดี เช่น ไม่มีค่าใช้จ่ายในเรื่องค่าธรรมเนียมการจดทะเบียน ไม่ต้องเปิดเผยหรือเผยแพร่ข้อมูลใดๆ ต่อสาธารณะ และไม่มีข้อจำกัดในเรื่องของระยะเวลาการคุ้มครอง แต่ก็มีข้อเสียเช่นเดียวกัน เช่น หากการประดิษฐ์นั้นง่ายต่อการทำวิศวกรรมย้อนกลับเพื่อที่จะค้นพบความลับนั้นได้ และหากองค์กรไม่มีมาตรการที่เหมาะสมสำหรับเก็บรักษาข้อมูลความลับทำให้ข้อมูลความลับนั้นเปิดเผยสู่สาธารณะ และการเป็นความลับดังกล่าวก็จะสูญสิ้นไป

และสำหรับกรณีการออกแบบผลิตภัณฑ์ เนื่องจากการคุ้มครองสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์จะมีอายุจำกัดเพียง 10 ปี นับตั้งแต่วันยื่นคำขอรับสิทธิบัตร และไม่สามารถต่ออายุการคุ้มครองได้ ดังนั้น หากผู้ออกแบบผลิตภัณฑ์ดังกล่าวต้องการที่จะได้รับความคุ้มครองที่ยาวนานกว่านั้นก็อาจเลือกคุ้มครองแบบผลิตภัณฑ์นั้นตามกฎหมายลิขสิทธิ์ได้

การละเมิดสิทธิบัตร

เนื่องจากกฎหมายให้สิทธิแต่เพียงผู้เดียวแก่ผู้ทรงสิทธิบัตรในการผลิต ใช้ ขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขาย หรือนำเข้าผลิตภัณฑ์ตามสิทธิบัตรหรือที่ผลิตโดยใช้กรรมวิธีตามสิทธิบัตร ดังนั้น ผู้ที่กระทำการใดๆ ข้างต้นแก่สิทธิบัตรโดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้ทรงสิทธิบัตรถือว่าการละเมิดสิทธิบัตรทั้งสิ้น

ข้อยกเว้นการละเมิดสิทธิบัตร

กฎหมายกำหนดข้อยกเว้นว่าการกระทำได้กล่าวข้างต้นจะไม่ถือเป็นการละเมิดสิทธิบัตรหากเข้าเงื่อนไขดังต่อไปนี้

- การกระทำเพื่อประโยชน์ในการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง หรือวิจัย โดยต้องไม่ขัดหรือทำให้เสื่อมเสียต่อการใช้ประโยชน์ตามปกติของผู้ทรงสิทธิบัตรจนเกินสมควร กล่าวคือ ไม่ได้ใช้เพื่อประโยชน์ในเชิงพาณิชย์และไม่กระทบต่อสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตร
- การผลิตผลิตภัณฑ์หรือใช้กรรมวิธีของบุคคลอื่นที่ได้รับการจดทะเบียนสิทธิบัตรแล้วโดยสุจริต โดยผู้กระทำได้ประกอบกิจการหรือมีเครื่องมือเครื่องใช้เพื่อประกอบกิจการดังกล่าวโดยสุจริตก่อนวันยื่นขอรับสิทธิบัตรในประเทศไทย ทั้งนี้ การกระทำโดยสุจริต หมายความว่า ผู้กระทำไม่รู้ หรือไม่มีเหตุอันควรรู้ถึงการจดทะเบียนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ในผลิตภัณฑ์หรือกรรมวิธีนั้นๆ

- การกระทำของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมหรือผู้ประกอบโรคศิลปะในการเตรียมยาเฉพาะรายตามใบสั่งแพทย์ และรวมถึงการกระทำต่อผลิตภัณฑ์ยา ดังกล่าวด้วย
- การกระทำที่เกี่ยวข้องกับการขอขึ้นทะเบียนยาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตจำหน่าย หรือนำเข้าซึ่งผลิตภัณฑ์ยาที่ได้จดทะเบียนสิทธิบัตรแล้ว ภายหลังจากที่สิทธิบัตรดังกล่าวสิ้นอายุลง
- การใช้อุปกรณ์หรือเครื่องจักรเกี่ยวกับเรือที่เข้ามาในประเทศไทยเป็นการชั่วคราวหรือโดยอุบัติเหตุ และจำเป็นต้องใช้อุปกรณ์หรือเครื่องจักรนั้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่กิจการเดินเรือมิให้เกิดความเสียหาย
- การใช้อุปกรณ์เกี่ยวกับการสร้าง การทำงาน หรืออุปกรณ์อื่นของอากาศยานที่ได้รับสิทธิบัตรแล้ว ในกรณีที่อากาศยานดังกล่าวเข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวหรือโดยอุบัติเหตุ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่กิจการเดินทางทางอากาศมิให้เกิดความเสียหาย
- การใช้ ชาย หรือมีไว้เพื่อขาย เสนอขาย หรือนำเข้า ซึ่งผลิตภัณฑ์ที่ได้จดทะเบียนสิทธิบัตรแล้วโดยผู้ทรงสิทธิบัตรได้อนุญาตหรือยินยอมให้ผลิตหรือขายผลิตภัณฑ์ดังกล่าวแล้ว

การบังคับใช้สิทธิบัตร

การบังคับสิทธิมีขึ้นเพื่อรักษาสมาคมดุลระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลของผู้ทรงสิทธิในการกีดกันบุคคลอื่นแสวงหาประโยชน์จากสิทธิบัตรของตน กับประโยชน์สาธารณะในการที่จะได้ใช้ประโยชน์จากสิ่งประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ โดยสามารถกระทำได้ 2 ลักษณะ ได้แก่

- **การบังคับสิทธิโดยรัฐ** เพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือในภาวะสงครามหรือภาวะฉุกเฉิน โดยภาครัฐสามารถบังคับใช้สิทธิตามสิทธิบัตรของเอกชนได้โดยต้องชำระค่าตอบแทนแก่ผู้ทรงสิทธิบัตร ซึ่งสามารถใช้ประโยชน์ภายในเวลาจำกัดและภายใต้เงื่อนไขที่กำหนด คือ การบรรเทาเหตุข้างต้นเท่านั้น ทั้งนี้ ภาครัฐต้องแจ้งให้ผู้ทรงสิทธิบัตรทราบถึงการบังคับสิทธิเป็นลายลักษณ์อักษรด้วย

ดังกล่าวทำให้ผู้ขอรับสิทธิบัตรสามารถประเมินโอกาสในการรับจดทะเบียน คักยภาพ และโอกาสทางธุรกิจในการใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ในประเทศภาคีอื่นก่อนตัดสินใจเลือกขอรับความคุ้มครอง

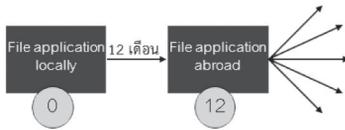
นอกจากนี้ ผู้ขออาจขอถือสิทธิการขอรับความคุ้มครองโดยเริ่มตั้งแต่วันยื่นคำขอรับความคุ้มครองการประดิษฐ์ที่ผู้ขอได้ยื่นไว้ครั้งแรกก่อนการยื่นคำขอระหว่างประเทศได้ หากได้ยื่นคำขอระหว่างประเทศสำหรับการประดิษฐ์เดียวกันภายใน 12 เดือน นับตั้งแต่วันที่ได้ยื่นคำขอนั้นเป็นครั้งแรก ทั้งนี้ ให้ระบุนการขอถือสิทธิภายในระยะเวลา 16 เดือน นับตั้งแต่วันยื่นคำขอครั้งแรก

ระบบนี้เป็นกระบวนการในการบริหารจัดการเอกสารและการยื่นคำขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์ระหว่างประเทศ พร้อมทั้งมีระบบการสืบค้นและตรวจสอบเบื้องต้น แต่ไม่ใช้ระบบจดทะเบียนระหว่างประเทศ ดังนั้น การที่คำขอรับสิทธิบัตรจะได้รับความคุ้มครองหรือไม่ยังคงขึ้นอยู่กับพิจารณาของประเทศปลายทางแต่ละประเทศ หรืออาจกล่าวได้ว่า การที่คำขอรับสิทธิบัตรระหว่างประเทศใดซึ่งได้รับการจดทะเบียนในประเทศหนึ่งแล้ว ไม่ได้หมายความว่า จะได้รับการจดทะเบียนในประเทศอื่นด้วย

ระบบนี้แบ่งการดำเนินการออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่

- **ขั้นตอนระหว่างประเทศ** ที่จะดำเนินการเกี่ยวกับการยื่นคำขอ การตรวจค้นคำขอและการจัดทำรายงานการตรวจค้น การประกาศโฆษณาคำขอ การตรวจสอบการประดิษฐ์และการจัดทำรายงานการตรวจสอบ โดยขั้นตอนนี้ใช้เวลาทั้งสิ้น 30 เดือน นับตั้งแต่วันรับคำขอ

ระบบ PCT

• **ขั้นตอนภายในประเทศ** ที่เป็นดุลยพินิจของแต่ละประเทศภาคีในการพิจารณาว่าจะให้ความคุ้มครองสิทธิบัตรดังกล่าวหรือไม่ โดยขั้นตอนนี้จะเริ่มขึ้นเมื่อสิ้นสุดระยะเวลา 30 เดือน ของขั้นตอนระหว่างประเทศ และจะใช้ระยะเวลาตามที่แต่ละประเทศกำหนด ทั้งนี้ ขั้นตอนนี้ประกอบด้วย การตรวจสอบการประดิษฐ์ตามเงื่อนไขการคุ้มครองการประดิษฐ์ของแต่ละประเทศ และการรับจดทะเบียน

การจัดเตรียมคำขอ

ผู้ขอที่ประสงค์จะยื่นคำขอจะต้องเตรียมเอกสาร ดังนี้

- แบบพิมพ์คำขอ หรือ Request Form (RO 101) ซึ่งสามารถดาวน์โหลดได้จากเว็บไซต์ขององค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (http://www.wipo.int/export/sites/www/pct/en/forms/request/ed_request.pdf)
- รายละเอียดการประดิษฐ์ ข้อถือสิทธิ บทสรุปการประดิษฐ์ และรูปเขียน (ถ้ามี) ตามหลักเกณฑ์ที่ PCT กำหนด เป็นภาษาอังกฤษ หรือภาษาไทย (กรณีเป็นภาษาไทยจะต้องส่งคำแปลเป็นภาษาอังกฤษภายใน 1 เดือน)

ผู้มีสิทธิยื่นคำขอ

ผู้มีสิทธิยื่นคำขอรับสิทธิบัตรระหว่างประเทศต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

- เป็นบุคคลสัญชาติไทยหรือมีภูมิลำเนาในประเทศไทย โดยรวมถึงบุคคลที่อยู่ระหว่างการประกอบธุรกิจอย่างแท้จริงและจริงจังในประเทศไทย และนิติบุคคลซึ่งมีที่ตั้งสำนักงานใหญ่ในประเทศไทยด้วย

- เป็นบุคคลสัญชาติอื่นหรือมีภูมิลำเนาในประเทศภาคีอื่น

ในกรณีที่เป็นการยื่นคำขอระหว่างประเทศของผู้ขอหลายคน ผู้ขออย่างน้อยหนึ่งคนต้องเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติตามที่กล่าวแล้วข้างต้น

การยื่นคำขอ

สามารถนำเอกสารคำขอไปยื่นต่อสำนักงานรับคำขอ ชั้น 6 กรมทรัพย์สินทางปัญญา พร้อมทั้งชำระค่าธรรมเนียมตามที่กรมทรัพย์สินทางปัญญาประกาศกำหนด

แนวทางการสืบค้นข้อมูลสิทธิบัตร

การสืบค้นข้อมูลสิทธิบัตรมีความจำเป็นสำหรับการประกอบธุรกิจบางประเภท โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับองค์กรธุรกิจที่มีการประดิษฐ์หรือพัฒนาเครื่องมือเครื่องใช้ วัสดุอุปกรณ์ กรรมวิธีการผลิต และรวมไปถึงองค์กรที่มีการสร้างสรรค์สูตรอาหาร เครื่องปรุง หรือส่วนประกอบต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากการสืบค้นข้อมูลสิทธิบัตรนี้จะทำให้สามารถปรับปรุงพัฒนาสิ่งต่างๆ เหล่านั้นได้โดยไม่จำเป็นต้องลงทุนลงแรงทำการวิจัยใหม่ตั้งแต่เริ่มต้น เนื่องจากสามารถสืบค้นข้อมูลของบุคคลอื่นที่ได้ทำการวิจัยและขอรับสิทธิบัตรไว้แล้วหรือสิ้นอายุการคุ้มครองแล้วเพื่อนำมาใช้สำหรับการพัฒนาต่อยอดหรือประยุกต์ใช้กับการประกอบธุรกิจของตนเอง

นอกจากนี้ การสืบค้นข้อมูลสิทธิบัตรยังช่วยให้ทราบถึงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในสาขาที่เกี่ยวข้องได้อย่างรวดเร็ว ตลอดจนทราบถึงแนวโน้มและทิศทางของวิทยาการต่างๆ ซึ่งอาจจะนำมาใช้เป็นประโยชน์สำหรับการประกอบธุรกิจได้ และในขณะเดียวกันก็ยิ่งทำให้รู้ได้ว่ากำลังกระทำการละเมิดสิทธิบัตรของบุคคลอื่นอยู่หรือไม่

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการสืบค้นข้อมูลสิทธิบัตรจะไม่ใช่วิธีที่ง่ายนัก หากไม่มีความรู้เกี่ยวกับวิธีการสืบค้น หรือไม่รู้จักแหล่งของข้อมูล ทั้งนี้ ในการสืบค้นข้อมูลสิทธิบัตร ผู้สืบค้นจะได้รับข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับเทคโนโลยี เช่น ภูมิหลังหรือวิทยาการดั้งเดิมของเทคโนโลยี แนวทางการประดิษฐ์คิดค้น วันเดือนปีที่ขอรับสิทธิบัตร อายุการคุ้มครองที่เหลืออยู่ของสิทธิบัตรนั้น ชื่อและที่อยู่ของผู้เป็นเจ้าของสิทธิบัตร รวมทั้งเอกสารหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ซึ่งล้วนแต่มีประโยชน์หากต้องการที่จะวางแผนสำหรับการทำการวิจัยและพัฒนาของตนเอง

ในการสืบค้นข้อมูลสิทธิบัตร เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด ผู้สืบค้นควรดำเนินการ ดังนี้

- สืบค้นเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประดิษฐ์ที่จะขอรับสิทธิบัตรทั้งหมด ไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบใดและเผยแพร่โดยวิธีการใดก็ตาม เช่น ประกาศโฆษณาที่พิมพ์เป็นรูปเล่มหรืออยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ หรือข้อมูลต่างๆ ที่เผยแพร่บนเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง เช่น Google (<http://patents.google.com>) รวมไปถึงการสืบค้นจากฐานข้อมูลของสำนักสิทธิบัตรประเทศต่างๆ ที่ให้บริการโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย เช่น

- องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก
(<http://patentscope.wipo.int>)
- สำนักงานสิทธิบัตรยุโรป
(<http://www.espacenet.com>)
- สำนักงานสิทธิบัตรญี่ปุ่น
(<http://www.ipdl.inpit.go.th>)
- สำนักงานสิทธิบัตรและเครื่องหมายการค้าสหรัฐฯ
(<http://www.uspto.gov.patents>)
- กรมทรัพย์สินทางปัญญา
(<http://patentsearch.ipthailand.go.th>)

ทั้งนี้ การสืบค้นอาจเน้นในส่วนของข้อถือสิทธิหลักซึ่งองค์กรต้องการจะขอรับความคุ้มครอง โดยอาจพิจารณาถึงรายละเอียดของการประดิษฐ์ รวมไปถึงจนวนถึงรูปประกอบของสิ่งที่ขอรับสิทธิบัตร

- การสืบค้นควรมุ่งไปที่เทคนิคและแนวคิดในเรื่องของขั้นการประดิษฐ์ และไม่ควรจำกัดอยู่เพียงเฉพาะข้อถือสิทธิเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ขอบเขตของการสืบค้นก็ไม่ควรที่จะกำหนดกว้างจนเกินไป เพราะอาจทำให้เสียเวลาและจะได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องเกินกว่าที่จะสามารถสรุปข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการประดิษฐ์ที่ประสงค์จะขอรับสิทธิบัตรได้
- การสืบค้นข้อมูลควรพิจารณารวมไปถึงข้อถือสิทธิรองด้วย โดยสืบค้นในลักษณะจำกัดขอบเขตโดยอ้างอิงข้อถือสิทธิหลัก เพื่อประหยัดเวลาในการสืบค้น และในกรณีที่การประดิษฐ์ที่ข้อถือสิทธิระบุถึงการนำการประดิษฐ์หลายอย่างมารวมกันเพื่อให้เกิดสิ่งประดิษฐ์ใหม่ การสืบค้นจะต้องพิจารณาเอกสารที่เกี่ยวข้องที่รวมทุกส่วนที่นำมาประกอบเข้าด้วยกันทั้งหมดด้วย

- การสืบค้นควรดำเนินการหลายๆ วิธี เช่น การใช้รหัสจำแนกการประดิษฐ์ระหว่างประเทศ (International Patent Classification : IPC²) หรือการใช้คำสำคัญ (Key-words) ซึ่งเป็นศัพท์เทคนิคที่ใช้ในสาขาการประดิษฐ์นั้นๆ และอาจใช้คำระบุเงื่อนไขการสืบค้น เช่น “AND” “OR” “NOT” “XOR” หรือ “NEAR” เพื่อให้ได้ผลการสืบค้นที่ตรงกับสิ่งที่ต้องการมากที่สุด รวมไปถึงการใช้เครื่องหมายต่างๆ เช่น วงเล็บ “(...)” เพื่อจัดลำดับความสำคัญในการสืบค้นตามเงื่อนไข หรือการใช้เครื่องหมาย “*” “?” และ “\$” เพื่อแทนตัวอักษรในการสืบค้น เป็นต้น แต่ทั้งนี้จะขึ้นอยู่กับข้อกำหนดของฐานข้อมูลที่สืบค้นด้วย

ทั้งนี้ ในการสืบค้นจากฐานข้อมูลสิทธิบัตรของกรมทรัพย์สินทางปัญญาโดยใช้คำสำคัญภาษาไทยที่ออกเสียงทับศัพท์คำภาษาต่างประเทศควรพิจารณาถึงลักษณะของการออกเสียงคำนั้นๆ ด้วย เช่น “Ultra” อาจใช้คำในการสืบค้นว่า “อุลตรา” และ “อัลตรา” หรือ “Vitamin” อาจใช้คำในการสืบค้นว่า “วิตามิน” และ “ไวตามิน” เป็นต้น

นอกจากนี้ ความเข้าใจในเทคโนโลยีในเรื่องนั้นๆ เป็นสิ่งจำเป็น โดยต้องรู้ว่าลักษณะทางเทคนิคของสิ่งที่ต้องการสืบค้นคืออะไร มีวัตถุประสงค์ในการใช้งานอย่างไร มีโครงสร้างหรือองค์ประกอบอย่างไร เป็นต้น รวมทั้งต้องมีการปรับแต่งคำสำคัญที่ใช้ในการสืบค้นด้วย เช่น การเปลี่ยนลักษณะของคำสำคัญ การใช้คำที่เหมือน คล้าย หรือมีความหมายเช่นเดียวกับคำสำคัญ รวมไปถึงคำย่อด้วย

- เพื่อให้ได้ข้อมูลสิทธิบัตรที่ครบถ้วนควรสืบค้นจากฐานข้อมูลงานวิจัย และวารสารทางวิชาการต่างๆ ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งวารสารด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่างๆ เพื่อให้ทราบว่าสิ่งประดิษฐ์ที่เกี่ยวข้องได้มีการเปิดเผยการประดิษฐ์ในส่วนที่เป็นสาระสำคัญแล้วหรือไม่ ซึ่งอาจใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการสืบค้นข้อมูลสิทธิบัตรจากฐานข้อมูลต่อไป □

² International Patent Classification หรือ IPC สามารถดูได้จาก <http://www.wipo.int/classifications/ipc>